

TÜRKİYE'DE UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARI

Mehmet E. PALAMUT*

ÖZET

Uyuşturucu madde kullanımı, zamanında, ülkemizde olduğu gibi milletlerarası alanda da gittikçe artma eğilimi göstermektedir. Uyuşturucunun zararı sadece kullanıcılarına değil, onlarla birlikte yaşayan aile üyelerine ve mensup buldukları toplumdur da. Bu yüzden, uyuşturucu madde suçları, Ceza Kanunu'muzun "Amenin Selâmeti Aleyhine İşlenen Cürümler" başlığı altında düzenlenmiştir.

Uyuşturucu madde kullanımı, zamanımızda, ülkemizde olduğu gibi milletlerarası alanda da gittikçe artma eğilimi göstermektedir. Uyuşturucunun zararı sadece anlaşılır. Bu sebepten ötürüdür ki T.C.K. m. 403/1 hükmü, hareketin dış âlemde meydana getirdiği değişikliğin tamamlanmış olup olmadığına bakmaksızın, "teşebbüs hali" ni tıpkı suç tamamen oluşmuşçasına, on yıldan başlamak üzere cezalandırmaktadır.

Cezanın yalnız "caydırıcılık" fonksiyonu bu tür suçları önlemede yetersiz olup, bununla birlikte diğer bazı etkin tedbirlerin alınması ve uyuşturucunun yarattığı tümel tehlike hakkında toplumun yeterince aydınlatılması kaçınılmazdır.

RESUME

A notre temps, l'utilisation de stupefiants montre de plus en plus un trend progressif en Turquie et aussi bien dans le domaine international. Le detriment de cette matiere en question n'est pas seulement pour ses preneurs, mais il nuit aussi aux membres de la famille cohabitant avec leur et à la communaute dont ils font partie. C'est la raison pour laquelle, les delits de stupefiants furent ordonnes sous le septieme titre relatif aux "Crimes Commis Contre la Surete Publique".

En tenant compte des effets negatifs de stupefiant effectue à l'interieur et a l'exterieur, on comprend la necessite de peines assez graves attribuees a ceux qui commettent lesdit delits. C'est a cause de ça, le premier alinea de l'article 403 du Code Penal Turc prevoit, pour l'etat de tentative, une peine de prison au moins de dix ans, sans compter l'action accomplie ou non, comme si tous les resultats avaient ete realises.

Il est evident que la "particularite toute seule de renonciation" des peines ne suffit pas, a cote d'elle, il nous parait inevitable de prendre certaines mesures preventives et efficaces et d'elucider le peuple d'une maniere satisfaisante, a propos de risque global cree par la drogue elle-meme.

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

I. GİRİŞ

Şahsi zevk, görünen somutun ötesinde apayrı bir dünyaya tecessüs, içerisinde yaşadığı birtakım patolojik ve psikomatik azapları unutmama, irade zayıflığı, yetişme tarzı, sosyal çevrenin kaçınılmaz baskısı, amoral yaklaşım, fiziki ıstırapı dindirme gibi saiklerle kendine sığınan "uyuşturucu", çağımızın ciddi "sosyal meselelerinden biri haline gelmiştir"¹. Ekonomik ve hâтта bazı yönlerden siyasi manevra aracı niteliği göstermesine rağmen, "uyuşturucu" kullanımının ferdi düzeyde yaptığı tahribatlar ile bu maddenin kollektif bir tarzda kullanılmasının sebebiyet verdiği "kütle halindeki perversiyon ve sapıklıklar"², ister istemez bütün dünya milletlerini toplu halde "uyuşturucu"ya karşı ortak bir tavır oluşturmaya itmiş; böylelikle, milletlerarası arenada, ülkemizin de taraf olduğu "Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi" imzalanmış ve uygulamaya konmuştur.

Türk Ceza Kanunu'nun 403 ve müteakip maddeleriyle düzenlenen "Uyuşturucu madde suçları", kanunun sistematığına uygun olarak, "Ammenin Selâmeti Aleyhine İşlenen Cürümler" başlığını taşıyan bölümde yer almıştır. Hâtırlanacağı üzere, 'Yedinci Bab' da, "toplumu tehlike içinde bırakma ihtimali olan fiiller" müeyyidelenirilmiş ve böylelikle milletimizin "maddi ve fiziki bütünlüğünün korunması"³ esas ittihaz edilmiştir.

Mevzuatımızda, "uyuşturucu madde" nin bir tanımı verilmemekle birlikte, üzerinde son on yıllık dönemde çok tartışılan ve sık sayılabilecek değişikliğe uğratan bu suç türleri, oldukça geniş ve esnek bir manzara arz etmektedirler. Biz bu çalışmamızda, mezkur suçları, anılan maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara ilişkin TCK. m. 404/2 hükmünü istisna ederek —ki buna "Cezanın Hafifletici Sebepleri paragrafında kısmen değindik—, şu iki başlık altında incelemeye çalışacağız:

- Uyuşturucu maddelerin imâl, ithal ve ihracı suçları,
- Uyuşturucu maddelerin tedarik ve yanında bulundurulması suçları⁴.

II. UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARI

A- Uyuşturucu Maddelerin İmal, İthal ve İhracı Suçları

a) Suçun Hukuki Konusu:

Yukarıda değindiğimiz gibi, TCK'muzun yedinci babında yer alan ve "Ammenin Selâmeti" ni korumaya matuf bulunan müeyyideler, genelde, "uyuşturucu

- 1 Faruk EREM - Nevzat TOROSLU, "Türk Ceza Hukuku" (Özel Hükümler), A.Ü.H.F. Yay., Ankara, 1975, s. 340.
- 2 Ayhan SONGAR, "Psikiyatri, Psikobioloji ve Ruh Hastalıkları", 4. b., Serhat Yay., İstanbul, 1980, s. 400; Adnan ÖZTÜREL, "Alkol ve Cinsiyet", A.Ü.H.F. D., C. XVII, S. 1-4, 1960, s. 137.
- 3 Köksal BAYRAKTAR, "Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selâmeti Aleyhine İşlenen Cürümler" (Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu), 22-26 Mart 1976, İ.Ü.H.F. Yay., İstanbul, 1976, s. 615.
- 4 Bkz. Yılmaz GÜNAL, "Uyuşturucu Madde Suçları", Kazancı Yay., Ankara, 1976.

madde" nin gerek kullanan ve gerekse ondan sadır olan nesiller için "zarar" ve "tehlike" arzetmesi nedeniyle Kanunumuz, sözü edilen maddenin "ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imâl, ithal veya ihraç" eylemleriyle "bu fiillere teşebbüs edenler" in cezayı müstelzim bulduklarını derpiş etmektedir ki bu, "on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis" tir (TCK. m. 403/1). Belirtelim ki, mezkur fiillerin cezalandırılabilmesi için, "madde" nin "uyuşturucu" ve "sarhoşluk" meydana getirici niteliği haiz olması; umulan "zarar" husule gelmese bile, sadece "normatif tehlike" nin bulunması yeterlidir.

b) Fail:

"Uyuşturucu madde"yi imâl, ithal veya ihracında bulunanlarla bu fiillere "teşebbüs eden herkes" suçun failidir.

c) Maddi Unsur:

Suçun maddi unsuru anılan şeyleri "imâl, ithal, ihraç" veya "bu fiillere teşebbüs" dür (TCK. m. 403/1).

Burada üzerinde durulması gereken husus, TCK. m. 403/1 hükmünün "teşebbüs"ü, tekemmül etmiş diğer fiillerle özdeş (identification) tutmasıdır. Başka bir deyişle, nâkis veya tam olmasına bakılmaksızın "teşebbüs", tıpkı suçun maddi unsurunu oluşturan fiiller (imâl, ithal, ihraç) gerçekleşmişcesine cezalandırılmaktadır.

Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Acaba, uyuşturucu maddeyi ithâl eden ve bilâhare bunun ihracında bulunan failin durumuna tazammun olunacak suçun mahiyeti nedir? Bu durumda "gerçek içtima" hükümleri uygulanır. Bununla beraber, TCK. m. 403/1'de derpiş olunan suçlar 'seçimlik hareketli' olduklarından bunlara "gerçek içtima" hükümlerinin uygulanması yerinde değildir⁵.

d) Manevi Unsur:

İmâl, ithal, ihraç suçları, "kasıtlı suçlar" dandır. Dolayısıyla suçu oluşturan fiilin (imâl, ithal, ihraç) "ruhsatsız" veya "ruhsata aykırı" olarak ika edilmesi gerekir. Nitekim, Türkiye'nin taraf bulunduğu "Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi" nin 36'ncı maddesinin ilk bendi de, "... sözleşme hükümlerine aykırı olabilecek her türlü fiillerin kasten yapılmalarının cezayı müstelzim memnu fiiller" olduğunu öngörmektedir⁶.

B- Uyuşturucu Madde Tedariki ve Yanında Bulundurulması Suçları

a) Suçun Hukuki Konusu:

Yukarıda görülen fiillerin dışında kalan ve kullanmak maksadı olmaksızın "uyuşturucu maddeleri memleket içinde ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satanlar veya satışa arzedenler veya satınalanlar veya yanında yahut başka bir yerde bulunduranlar veya bu maddeleri parasız devredenler veya bu suretle devralanlar veya sevk veya her ne suretle olursa olsun tedarikine vasıta olanlar" beş yıldan aşağı olmamak üzere cezayı müstelzimdirler⁷.

5 Günal, a.g.e., s. 94.

6 İbid., s. 207.

7 Bkz.; TCK. m. 403/3.

b) Fail:

TCK. m. 403/3'de tatad edilen "satmak", "satışa arz etmek", "satın almak" (kullanma maksadı olmaksızın), "bulundurma", "bedelsiz devretmek", "devir almak", "sevki ve nakletmek" fiillerini işleyenler ile "bunların alınıp satılmasına veya devrine veya her ne surette olursa olsun tedarikine vasıta olan" kimselerdir.

c) Maddi Unsur:

Kanunun sözkonusu maddesinin 3'üncü bendinde sayılan unsurlar oldukça geniş olup, "kullanma maksadıyla yanında bulundurma fiili" nin dışında kalan bütün eylemleri kapsamaktadır. Hâтта o kadar ki, "her ne suretle olursa olsun tedarikine vasıta olanlar" bile, tıpkı aslı failer gibi cezalandırılmaktadırlar.

d) Mânevi Unsur:

Yukarıda sayılan fiillerin suç olarak nitelendirilebilmeleri için, "genel kast" in sübutu lâzımdır. "Kullanma amacı" nin dışında uyuşturucu maddeyi bulundurma suçtur; bunun oluşmasında da herhangi bir saik aranmaz⁸. Oysa kanun, "kullanma kasdıyla yanında bulundurma" fiilini ayrı bir suç olarak belirlemiş ve "bu maksatla" suç işleyenlerin "üç seneden beş seneye kadar hapis"le tecziye edileceklerini hükme bağlamıştır (TCK. m. 304/2).

C- Cezaya Tesir Eden Sebepler

a) Ağırлатıcı Sebepler:

Uyuşturucu maddenin cinsi, failin niteliği ve sayısı, suçun işlendiği yer, netice ve suçun icra şekli, "cezayı ağırлатıcı sebep" olarak mütalâa edilmektedirler. Şimdi bunları kısaca görelim:

1) *Uyuşturucu maddenin cinsi yönünden*: TCK'nun 403'ncü maddesinin 4. bend hükmü, uyuşturucu maddenin "eroin, kokain, morfin, baz morfin veya esrar" olması halini 'şiddet' sebebi saymış ve diğer "uyuşturucu" lara nazaran bunlara daha ağır bir ceza öngörmüştür.

2) *Fail yönünden*: Uyuşturucu madde suçunu işleyen kimselere verilecek ceza, "failin sayısına ve aralarında bir anlaşma olup olmamasına göre" artmaktadır. Mese-lâ, yukarıda sayılan suçları "işlemek maksadıyla teşekkül vücuda getirenlerle bu teşekkülleri idare edenlere veya bunlara dahil olanlara" verilecek cezalar arttırılmıştır (TCK. md. 403/5). Yasa "teşekkülü, iki ve daha ziyade kimselerin bu cürümleri işlemek için anlaşmaları" şeklinde tanımlamıştır. Belirtelim ki, "teşekkül" ü meydana getirenler, idare edenler veya buna dahil bulunanlara uygulanacak cezalar, TCK. m. 403/1, 3 ve 4'deki cürümler için "bir misli" arttırılmakta ve ikinci bentteki fiilleri ika edenler içinse "idam cezası" dir.

Profesör Erem ve Toroslu, uyuşturucu maddenin imâl, ithal, ihraç, tedarik ve yanında bulundurma suçlarının teşekkül oluşturularak işlenmesi halinde, failerin "teşekkülden dolayı ceza görüp görmeyecekleri"⁹ hususunun yeterince aydınlık olmadığından yakınmaktadırlar. Kanaatimizce, teşekkül halinde uyuşturucu maddenin imâl, ithal ve ihraç edilmesiyle tedarik ve yanında bulundurulması, "iki ayrı

8 Erem - Toroslu, a.g.e., s. 354.

9 Erem - Toroslu, a.g.e., s. 350.

suçtan meydana gelen bir suç tipi" olup, "bu iki suçtan biri diğerinin ya unsuru ya da ağırlatıcı sebebini"¹⁰ dokulamaktadır ki, bu tür suçlara da "mürekkep suçlar" a ilişkin hükümlerin uygulanacağı izahtan varestedir. Çünkü, anılan fiilleri işlemezsiniz oluşturulacak bir "teşekkül" (cemiyet), hattizatında, "Cürüm İka İçin Cemiyet Teşkilî" dir ki, bu da TCK. m. 313 mucibince suçtur. Meydana getirilen "teşekkül"ün mezkur fiillerden birini ika etmesiye, bize göre, TCK. m. 79'un derpiş ettiği "en şedit ceza" ahkâmından olup, kendilerine TCK. m. 403/1, 2, 3 ve 4. hükümleri uygulanacak; bu cezalara, aynı maddenin 5'nci bendinin öngördüğü "beş seneden az olmamak üzere ağır hapis cezası" ilâve edilmeyecektir.

Aynı şekilde, anılan suçların "toplu olarak" işlenilmesi de cezayı arttırmaktadır. Çünkü, bu suçların "aralarında anlaşma ve irtibat olmaksızın iki veya daha fazla kişiler tarafından" işlenilmesi hükmolunacak cezayı "yarı nisbetinde" ağırlaştırmaktadır (TCK. m. 403/6). Sözelimi, failer arasında önceden bir anlaşma ve ilişkiyi delâlet eden bir durum yoksa, suç, "teşekkül" halinde değil ve fakat "toplu" biçimde işlenmiş addolunur¹¹.

Keza TCK. m. 403/1, 2 ve 4'ncü bentlerinde derpiş olunan suçların "meslek, sanat veya mâişet vasıtası haline getirenler" tarafından işlenmeleri de bir ağırlaştırma sebebidir.

Ayrıca, "sağlığı koruyucu meslek" ten olanların ("tabip, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdürü, sivil ve askeri sağlık memurları, ebe, hemşire veya hastabakıcı") uyuşturucu madde suçunu ika etmeleri de, bir diğer şiddet nedenidir (TCK. m. 406/1).

3) *Suçun işlendiği yer yönünden:* Uyuşturucu madde tedarik suçları "...nakil vasıtalarında veya umuma açık yerlerde bunların sahip ve müstahdemleri veya memuriyet vazife ve nüfuzunu sulstimal suretiyle" (TCK. m. 406/2) ilgililer tarafından işlenirse, ceza ağırlaşmaktadır¹².

4) *Suçun icra şekli yönünden:* Ceza mevzuatımız, uyuşturucu madde tedarik suçlarında, belirli durumda bulunanların kullanılması ile belli durumda olanlara bu maddelerin temin edilmesini ağırlaştırıcı bir sebep şeklinde mütalâa etmiştir. Bir kere, suçun icrasında "18 yaşını bitirmeyen küçükler" ile "ceza ehliyetini haiz bulunmayanlar" ın kullanılması, cezanın arttırılmasına sebebiyet verir (TCK. m. 403/7).

İkinci olarak, suç konusu maddelerin "18 yaşını bitirmeyen küçüklere veya görülür şekilde aklen malul olanlara veya müptelâlarına" verilmeleri de, madde 403/3 ve 4'deki cezaların 1/6 nisbetinde arttırılmalarına mucip olmaktadır (TCK. m. 404/1).

5) *Netice ağırlığı yönünden:* Uyuşturucu madde suçlarından dolayı, "şahısların hastalanması veyahut yara ve berelenmesi gibi sıhhatce bir arıza" veya "ölüm" meydana geldiği takdirde, "ceza üçte birden yarısına kadar" (TCK. m. 407/I c. 1) arttırılır. Belirtelim ki, anılan maddelerin imâl, ithal ve ihracı suçlarında, "nedenellik bağı"nın bulunmamasından ötürü, sözkonusu hükmün uygulanmasının imkân-sızlığı ortadadır.

10 Sulhi DÖNMEZER - Sahir ERMAN, "Nazarı ve Tatbiki Ceza Hukuku", 9. b., C. I, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1985, s. 396.

11 Ygt. 5. CD., 3.11.1962, E. 4517, K. 4057; 5. CD., 6.6.1964, E. 1115, K. 1882.

12 "Umuma açık yer" konusunda bkz. Kaçakçılık Kanunu m. 9.

b) Hafifletici Sebepler:

1) *Suçu ihbar*: Türk Ceza Kanunu'nun 403 ve 404 maddelerinde derpiş olunan "cürümlerden birine iştirak etmiş olan kimse resmi makamlar tarafından haber alınmadan evvel keyfiyeti ve cürüm ortaklarını ve uyuşturucu maddeleri sakladığı veya imâl eylediği yerleri mercilerine haber vererek bunların yakalanmalarını ve elde edilmelerini kolaylaştırırsa fiiline terettüp eden cezadan muaf tutulur" (TCK. m. 404/3).

2) *Suç konusu maddelerin kullanılması*: TCK. m. 404/2, "uyuşturucu maddeleri kullananlarla bu maksatla yanında bulunduranlar"a verilecek cezanın 3-5 yıl "hapis"ten ibaret olduğuna mütedairdir. Ayrıca, "şiddet sebepleri" olarak 403'ncü maddede tadatedilen şartlar arasında (özellikle 1, 2 ve 3. bentleri) "uyuşturucu maddeyi kullananlar" ile "bu amaçla yanında bulunduranlar" yoktur. Bu durumda, TCK. m. 403/2'de sayılan maddeleri "kullananlar" ile bu maksatla "yanında bulunduranlar"a, cezayı arttırıcı hükümlerin uygulanamayacağı aşikârdır.

3) *Yardım*: Uyuşturucu madde suçlarına ilişkin haberlerin ıtılardan sonra, "cürmün meydana çıkmasına veya şeriklerin yakalanmasına hizmet ve yardım eden kimseler"e (TCK. m. 404/3, s.f) önemli ölçülere varan indirimler uygulanmaktadır¹³.

III. SONUÇ

Uyuşturucu madde, sadece onu kullananı ferdi plânda etkilememekte, global açıdan onun mensup olduğu toplumu da etkisi altında tutmaktadır. Oysa, her toplum için esas olan, genel esenlik, maddi ve fiziki bütünlüktür. Bu bakımdan, sözkonusu suçların Türk Ceza Kanunu'nun genel sistematığı içerisindeki yeri "Ammenin Selâmeti Aleyhine İşlenen Cürümler" adını taşıyan yedinci baktır ki, bu oldukça yerindedir.

Üstte iki ana paragraf altında incelediğimiz ve bundan çıkarmaya çalıştığımız dikotomik sonucu şöyle özetleyebiliriz:

1- TCK'nda zikrolunan bazı kavram ve deyimlerin tanımlarının verilmesi, yanlış değerlendirme ve uygulamalara sebebiyet verebilecek hususatin vuzuha kavuşturulması elzemdir.

2- Genelde, uyuşturucu madde imâl, ithal ve ihracıyla bunları tedarik ve yanında bulunduranlara uygulanan müeyyideler oldukça ağırdır. Ceza müeyyidelerinin bir "caydırıcılık" niteliklerinin bulunduğu aşikârsa da, kanaatimizce, bu tür suçları önleyici birtakım etkin ve preventif sosyo-ekonomik tedbirlerin alınması ve toplumda "uyuşturucunun yarattığı global risk" hakkında yaygın bir bilinçlenmenin oluşturulması kaçınılmazdır. Zira, tek başına cezanın birtakım yıkıcı ve cehennemi toplumsal sapmaları bertaraf etme hususundaki yetersizliği kuşkusuzdur. Aslolan, bireyin sosyo-psişik bir yaratık olduğu gerçeğinden hareketle, evveleminde onun, vatana ve sosyal çevreye kazandırılması, uyumlu ve sağlıklı yetişmesinin asgari imkânlarının hazırlanmasıdır.

13 Günal, a.g.e., s. 132.

KAYNAKLAR

- Bayraktar, Köksal; "Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamununun Selâmeti Aleyhine İşlenen Cürümler", TCK'nun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu (22-26 Mart 1976), İÜHF Yay., İstanbul, 1977.
- Dönmezer, Sulhi; "Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji İle İlgili Bazı Yönleri", İÜHF, C. XXXVI, S. 1-4.
- Dönmezer, Sulhi - Erman, Sahir; "Nazarı ve Tatbiki Ceza Hukuku", C. I, 9. b., İstanbul, 1985.
- Dönmezer, Sulhi; "Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler", İHF (Kubalı'ya Armağan), C. XXXVI, S. 1-4.
- Dönmezer, Sulhi; "Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler", İ.Ü.İ.F.M. (Ülgener'e Armağan), C. 43, S. 1-4, İstanbul, 1984-85.
- Erman, Sahir; "Kaçakçılık Kanunu Şerhi", İstanbul, 1973.
- Erem, Faruk - Toroslu, Nevzat; "Türk Ceza Hukuku" (Özel Hükümler), Ankara, 1975.
- Günel, Yılmaz; "Uyuşturucu Madde Suçları", Ankara, 1976.
- Öztürel, Adnan; "Alkol ve Cinsiyet", AÜHFD, C. XVII, S. 1-4.
- Songar, Ayhan; "Psikiyatri, Psikoloji ve Ruh Hastalıkları", 4. b., İstanbul, 1980.
- Soyer, Jean-Claude; "Droit Penal et Procedure Penale", Ed. Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1973.
- Taner, Tahir; "Ceza Hukuku, 3. b., İÜHF Yay., İstanbul, 1953.